

Šťastný to koala

Nad obrázkem australského koaly se člověk snadno rozněží. Není to roztomilý tvor? Vypadá – s lístkem eukalyptu v tlamičce – tak bezstarostně, že nás ani nenapadne, že jeho vnitřnosti pracují na plně obrátky.²⁰⁷ Kdesi jsem slyšel, že vedlejším produktem při trávení eukalyptových listů, které jsou jedinou potravou koalů, je alkohol, díky čemuž prý jsou tito šťastní tvorové nepřetržitě opilí. Pokud tomu tak není, nevadí, pohrát si s takovou představou přece můžeme.

V naší kultuře, zvané civilizace, je opilost nejznámějším a nejrozšířenějším případem stavu změněného vědomí. Kromě zarputilých abstinentů si snad každý dospělý (včetně mne, přiznávám) tento stav aspoň jednou vyzkoušel. Prožíváme jej rozmanitě. Pro poučení zarputilých abstinentů a nezkušených mladistvých uvádím namátkou některé příznaky (které ovšem nemusí platit vždy najednou): v podroušeném stavu vidíme svět podivně roztočený a neostrý, motáme se a pletou se nám nohy, hlasitě a bezdůvodně se smějeme, hučíme druhým do uší jakési veledůležité nesmysly, vůbec se netrápíme tím, co bude zítra či pozítří, ochotně vymazáváme z hlavy všechny své sliby a závazky, hrdinně se pouštíme do nerozvážných a nebezpečných činností. Stručně řečeno, nikoho v tomto stavu nějak příliš lidské bytí netíží.

Normální stav to není, kdo si to zkusil, ví to. A jsme u toho: je-li normální takový stav, v němž jsme všichni po většinu času, měl by správně koala svou trvalou opilost považovat za stav zcela normální. Co ale potom asi pocítí, když – náhodou nenajeden – docela vystřízliví? Překvapí ho ostrost a stabilita okolního světa a jistota jeho vlastních pohybů? Třeba se před ním rozevře blízká i vzdálenější budoucnost, začne mu na ní pojednou záležet, uvědomí si možnosti, které před něj tato budoucnost staví, a pocítí tváří v tvář těmto možnostem odpovědnost. Poznává něco zcela nového, totiž starost. (Načež si nejspíš všimne, že má hlad,

rozkouše pár eukalyptových listů, které má vždy na dosah, a zase mu bude spokojeně všechno jedno.)

Starost bolí. Bolí podobně a z podobného důvodu jako svoboda. Lidé, kteří byli delší dobu ve vězení, mohou dosvědčit, jak je pak náhlá a nezvyklá svoboda zcela zaskočila. Byli totiž vrženi do života v možnostech. Trochu to známe my všichni, kdo jsme se setkali s vytouženou svobodou po dlouhé totalitní minulosti.

Člověk je ovšem k starosti bytostně odsouzen,²⁰⁸ je to pro něj tedy stav normální. Normální? Zkusme vše obrátit naruby. Co když jsme i my, lidé, ve stavu jakési mírné, ale trvalé podrobenosti?²⁰⁹ Neříkáme tomu tak ovšem, je to pro nás normální stav. Opravdu, bystrozrací nejsme, zcela přímočaře nechodíme, celkem rádi se zasmějeme čemukoliv, vedeme nezávazné řeči, o budoucnost se přemrštěně nestaráme, na sliby a závazky zapomínáme, své činy zřídka rozmýšlíme. Pod tíhou lidského bytí se příliš neprohýbáme.

Dobrá, uvažujme dál. Třeba jsou mezi námi tací, které potká podivuhodná věc: přestanou být (v právě popsaném smyslu) normální. Zbystří se jim zrak, jejich chůze bude přímá a spolehlivá, bezdůvodný smích je opustí, říkat budou jen to, za co se budou moci zaručit, žít budou plně z budoucnosti, sliby a závazky úzkostlivě dodržovat, své činy pečlivě vážit. Tíha lidského bytí na ně dolehne v plné síle. Poznají opravdovou starost a poznají i to, že starost opravdu bolí.

Svým způsobem to zní pěkně a uvítali bychom, kdyby to občas i někoho potkalo. Nevím však, jak by se nám líbilo, kdyby takoví byli všichni a stále. Ze samého soustředění na správné, spolehlivé, smysluplné a odpovědné jednání by jim nevybyl čas na hru a žert. Znervózněli by, začali by spěchat, něco stále stíhat a stěžovat si, že musí spěchat a něco stále stíhat.

Dopisují a nalévám si sklenku kanadské whisky.²¹⁰ Připomínám si šťastného koalu, jak si bezstarostně lebedí na větvi s jedovatým listem v tlamě.

[2002]